

Scenariusz apelu pt. „Kościuszko w oczach współczesnych i pamięci potomnych”

Opracowała Agnieszka Rottau-Bracka

Narrator I

Tadeusz Kościuszko to postać niezwykła. Na trwałe zapisał się w polskich dziejach. Rzeczpospolita, chyląca się pod koniec XVIII wieku ku upadkowi, zyskała bohatera, którego sława przetrwała do dziś. Jest jedną z najwybitniejszych postaci w dziejach narodu polskiego. Umieszcza się go w jednym rzędzie ze Stefanem Czarnieckim, Janem III Sobieskim, księciem Józefem Poniatowskim, Romualdem Trauguttem, Józefem Piłsudskim. Popularność zdobył jako organizator i naczelny dowódca ogólnonarodowego powstania 1794 r. W wojsku kościuszkowskim, w czasie insurekcji, walczyli obok szlachty także chłopcy i mieszczaństwo. Naczelnik Kościuszko był więc pierwszym w naszych dziejach przywódcą całego narodu walczącego o „wolność, całość, niepodległość. Jego powstanie zostało stłumione, ale już w 1797 r. na ziemi włoskiej powstały Legiony Polskie, w 1830 r. wybuchło powstanie listopadowe, a w 1863 r. powstanie styczniowe. Nasz Patron zapoczątkował więc wieloletnią walkę o wolność Polski, którą ostatecznie odzyskaliśmy po I wojnie światowej.

Narrator II

Już w czasie powstania 1794 r. pojawiły się liczne utwory poetyckie sławiące Naczelnika. Świadczą one o jego olbrzymiej nadziei jaką wiązano z jego osobą. Po wybuchu insurekcji po Warszawie krążył anonimowy wiersz pt. „Odezwa do stanu rycerskiego Kawalerii Narodowej”. Wzywał on płomiennymi słowami do walki z zaborcami pod przywództwem Kościuszki.

Uczeń I

Ulitował się Bóg nad Polską przecie,
Że jej pozwala na silne powstanie
Z bezrządu, gwałtu, przemocy, nieładu
Wskazując model Francuzów przykładu,
Kościuszko w wielu narodach wstawiony
Odwagą, męstwem i różnymi cnoty,
Zagrzewa naród do dzielnej obrony
Przeciw tyranom. Niech zadrżą despoty

Narrator I

Latem 1794 r. wojska Kościuszki broniły Warszawę przed Prusakami i Rosjanami. Datowana 10 lipiec 1794 r. „Pieśń na wjazd Kościuszki”, anonimowego autora, w sposób patetyczny sławi Naczelnika.

Uczeń III

Oto się zbliża Niezwyciężony
Sił Twych Naczelnik, ludu wspaniały
Nieba go dały dla Twojej obrony,
Twojego powstania, szczęścia i chwały.
Na hasło jego dzielnego męstwa
Naród się cały bierze do broni
Zbiera na placu laury zwycięstwa
Godne walczących przodków swych dłoni.

Dumny najezdnik trupem pada
Lub pierzcha z hańbą na szczęk oręza,
Polak już wolny, sam sobą włada
Polak wzgardziwszy śmiercią zwycięża (...)

Narrator II

W bitwie pod Maciejowicami Kościuszko został ranny. Trafił do rosyjskiej niewoli. Wśród mieszkańców stolicy krążył w odpisach wiersz pt. "Żal po wzięciu Kościuszki"

Uczeń V

Idzie w niewolę mąż ten obarczon blizny
O Panie, także były jego przeznaczenia?
Chce śmierci, nie chcąc przeżyć nieszczęścia ojczyzny.
Ale nie! Wielkich ludzi dłuższe są cierpienia. (...)

Niechaj go wieki wiekom w pamięć podają,
Niechaj o nim ojciec synom, dziad swym wnukom gada,
Niech na chwałę ludzkości pieśń o nim śpiewają,
Ja przestaję, bo z żalu z rąk pióro wypada. (...)

Narrator

I

Już na przełomie XVIII i XIX wieku pojawiały się sztychy i tabakiery z podobizną Kościuszki. Po upadku insurekcji legenda Kościuszki przyczyniła się do utrwalenia w rozbitym pomiędzy trzech zaborców narodzie idei nieustannej walki o niepodległość. Postać Kościuszki utrwalana była w wierszach i pieśniach. Na trwałe też został związany z Krakowem, miastem w którym złożył przysięgę rozpoczynając powstanie. Po śmierci pochowano go na Wawelu. Od tej pory do krypty świętego Leonarda ściągają patriotyczne pielgrzymki. Stąd podążano na Kopiec Kościuszki usypany w latach 1820-1823. Kopiec ten, dla pokolenia zrodzonego w niewoli, stał się symbolem wiary w wybicie się na niepodległość. Żyjący w XIX wieku poeta Kornel Ujejski pisał: Wawel runie – zostanie Mogiła Kościuszki. Jeszcze większą popularność zapewnił Naczelnikowi Adam Mickiewicz, który w „Panu Tadeuszu skreślił te słowa:

Uczeń VI

I też same portrety na ścianach wisiły.
Tu Kościuszko w czamarce krakowskiej, z oczyma
Podniesionymi w niebo, miecz oburącz trzyma,
Takim był, gdy przysięgał na stopniach ołtarzów,
Że tym mieczem wypędzi z Polski trzech mocarzów,
Albo sam na nim padnie...

Narrator II

W okresie powstania listopadowego powstała i wkrótce stała się bardzo popularna pieśń Polonez Kościuszkowski.

(uczeń lub chór śpiewa, a inna grupa tańczy w tym czasie poloneza)

Patrz Kościuszko na nas z nieba
Jak w krwi wrogów będziem brodzić

Twego miecza nam potrzeba
By Ojczyznę oswobodzić
Wolność droga w białej szacie
Złotym skrzydłem w górę leci.
Na jej czele patrzaj bracie
Jak swobody gwiazda świeci.
Oto jest wolności śpiew, śpiew, śpiew
My za nią przelejem krew, krew, krew!!!
Z naszym duchem i orężem
Polak ziemię oswobodzi.
Zdrajca pierzchnie my zwyciężem
Bo wódz śmiały nam przewodzi!
Tylko razem, tylko w zgodzie,
A powstańców będziemy wzorem,
Wszak Dyktator przy Narodzie,
Cały Naród z Dyktatorem
Oto jest wolności śpiew, śpiew, śpiew
My za nią przelejem krew, krew, krew!!!

Narrator I

Pamięć o dziejowej roli Kościuszki przekazywano z pokolenia na pokolenie. Legendę kościuszkowską utrwaliły w XIX w. obrazy malarza narodowego Jana Matejki ze słynnym „Kościuszką pod Raławicami”, a także „Panorama Raławicka” pędzla Styki i Kossaka. Ważną rolę odegrała też sztuka teatralna „Kościuszką pod Raławicami” pióra wielkiego patrioty Władysława Ludwika Anczyca. W liście do przyjaciela, Teofilu Lenartowicza, wzruszony poeta pisał:

Uczeń VII

Na przestawienie zjeżdżają się nawet z odległych okolic. Postać Kościuszki, niby jakaś święta, unosi się nad rozsypanym narodem i wylewa nań promienie ciepła.

Narrator II

Niezwykłą historię przekazała pisarka Alina Świdorska, opisując, jak to w drugiej połowie XIX wieku niejaki Jan Siedlecki, mieszkaniec Krakowa, co roku w dniu 3 maja budził o świcie swoje dzieci i siedł z nimi na Kopiec Kościuszki. Tam na klęczkach kazał się modlić w intencji ojczyzny.

Uczeń VIII

Nasz Kościuszkę, chwyt nad chwaty
Z braćmi Krakusami
Stłukł Moskali, wziął armaty
Pod Raławicami
Wielbi Wodza kochanego
Każdy polski chłopiec
Trwa do dzisiaj pamięć jego
I Kościuszki kopiec.

Narrator II

W XIX i XX wieku Polacy udający się na emigrację polityczną lub zarobkową nazywali nazwiskiem Kościuszki różne miejsca na świecie. Najsłynniejsze z nich to Park Narodowy

w Nowej Południowej Walii w Australii, a także Góra Kościuszki najwyższy szczyt w Alpach Australijskich, zdobyty przez Edmunda Strzeleckiego.. W Stanach Zjednoczonych jest hrabstwo Kościuszki w stanie Indiana, miasto Kościuszko w stanie Missisipi, Mosty Kościuszki – dwa główne mosty w Nowym Jorku. Pomniki Kościuszki znajdują się w wielu miastach amerykańskich, a także na polu bitwy pod Saratogą oraz przed uczelnią wojskową West Point. Dom Kościuszki w Filadelfii mieści muzeum jego imienia. Postać naszego Patrona często pojawia się w literaturze narodów Europy i Stanów Zjednoczonych. Wszystkie utwory poświęcone Kościuszce cechuje niezwykle przychylny, ciepły ton, w jakim przedstawiano dzieje wielkiego Polaka, jego walki o wolność Ameryki, życie na obczyźnie, a przede wszystkim głęboką miłość do Ojczyzny. Utwory te, pisane w większości w XIX w., były wyrazem solidarności z walczącym o wolność narodem polskim. Dowodem na szacunek i uznanie jakim darzył postępowy świat naszego Patrona jest wspaniały wiersz przedstawiciela angielskiego romantyzmu, Johna Keats:

Uczeń IX

Sława imienia twego aż do nas dolata,
A dźwięk jego tak wzniosły jest i tak wspaniały,
Iż napełnia odgłosem swoim wszechświat cały,
Brzmi wszędzie i brzmieć będzie po tysiączne lata.

Imiona bohaterów z nadziemskiego świata
Spadają gromem. Bóg je zamienia w pieśń chwały.
Ażeby potomności zdumionej śpiewały
O wawrzynie, co skronie wybrańców oplata.

I z twojego imienia w ów dzień upragniony, gdy dobro zapanuje, kiedy fałsz zaginie,
Powstanie pieśń, dźwięcząca natchnionymi tony,
I nieśmiertelnym hymnem w błękitny popłynie...
Pieśni tej słuchać będzie wszechświat zachwycony
I wielki Bóg w niebiosów słonecznej krainie.

Narrator II

W 1917 r., w setną rocznicę śmierci Kościuszki, na ziemiach polskich odbywały się manifestacje w czasie których oddawano część Naczelnikowi. Był to czas trwania I wojny światowej i rodziła się nadzieja na odzyskanie niepodległości. W II Rzeczypospolitej co roku 4 lutego, w dniu urodzin Tadeusz Kościuszki, odbywały się w szkołach akademie i recytacje wierszy poświęconych Naczelnikowi. W latach II wojny światowej imię Kościuszki znów wystąpiło w charakterze symbolu walki o wolność. Jego imienia były oddziały partyzanckie walczące w kraju, Dywizjon 303 walczący w bitwie powietrznej o Wielką Brytanię, I Dywizja Piechoty sformowana w Sielcach nad Oką w Związku Radzieckim. Polacy wszędzie popularyzowali Kościuszkę jako postać bohatera jednoczącego naród.

Uczeń X

Kościuszko! Twa skromność nie dba o pochwały,
Równie jak mężne serce, umysł masz wspaniały.
Wielki przez rozum, cnoty i waleczne sprawy,
Nikt więcęj nie miał prawa nad ciebie do sławy...

Narrator I

Obecnie w wielu polskich miastach jest ulica, plac czy pomnik Kościuszki. Naczelnik jest też patronem wielu szkół. Kult i narodowy pietyzm przyczyniły się do nadania naszej szkole jego imienia.

Uczeń XI

Cześć tym, co rwali kajdany łańcucha
Przez własną mękę i przez własny czyn.
Dla Polski jutra, dla Ojczyzny ducha,
Zbawionej z niewiar i obmytej z win.
Cześć tym, co w klęski śmiertelnej pomroce,
Ginąc z oczyma wpatrzonymi w dal,
Znicz rozniecali w beznadziejne noce,
Aby dziś Polski nie ślepił jej los

W scenariuszu wykorzystałam następujące wiersze:

Anonim- Odezwa narodu do stanu rycerskiego Kawalerii Narodowej

Anonim- Pieśń na wjazd Kościuszki

Anonim- Żal po wzięciu Kościuszki

Adam Mickiewicz – Pan Tadeusz (fragmenty)

Rajnold Suchodolski – Polonez kościuszkowski

Artur Oppman – Or-Ot – Nasz Kościuszko...

Johan Keats – Kościuszko

Alojzy Feliński- Pochwała Kościuszki

Bronisława Ostrowska-Cześć tym co rwali...